

רבון כל העולמים ✨ מחבר לא ידוע

רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות, אדון השלום
 מלך אפיר, מלך ברוך, מלך גדול, מלך דובר שלום
 מלך הדור, מלך ותיק, מלך זך, מלך חי העולמים,
 מלך טוב ומטיב, מלך יחיד ומיוחד, מלך כביר
 מלך לובש רחמים, מלך מלכי המלכים
 מלך נשגב, מלך סומך נופלים
 מלך עשה מעשה בראשית
 מלך פודה ומציל, מלך צח ואדום
 מלך קדוש, מלך רם ונשא
 מלך שומע תפלה, מלך תמים דרכו
 מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי
 על כל החסד אשר עשית עמדי
 ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי
 ועם כל בריותיך בני בריתי
 וברוכים הם מלאכיך הקדושים והטהורים שעשים רצונך
 אדון השלום, מלך שהשלום שלו, ברכני בשלום
 ותפקוד אותי ואת כל בני ביתי
 וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום
 מלך עליון על כל צבא מרום, יוצרנו, יוצר בראשית
 אחלה פניך המאירים
 שתזכר אותי ואת כל בני ביתי
 למצא חן ושכל טוב בעיניך ובעיני כל בני אדם
 ובעיני כל רואינו לעבודתך
 וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה
 ומתוך עשר וכבוד ומתוך מעוט עונות
 והסר ממני ומכל בני ביתי ומכל עמך בית ישראל
 כל מיני חולי וכל מיני מדוה וכל מיני דלות ועניות ואביונות
 ותן בנו יצר טוב לעבדך באמת וביראה ובאהבה
 ונהיה מכבדים בעיניך ובעיני כל רואינו

כִּי אַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד, כִּי לֶךְ נָא, כִּי לֶךְ יָאֵה
אֲנֵא, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים

צוּה לַמֶּלֶךְ, מַלְאכֵי הַשָּׁרֵת, מִשְׁרָתִי עֲלִיוֹן

שִׁיפְקִדוֹנֵי בְּרַחֲמִים וּבִבְרֻכּוֹנֵי בְּבֹאֵם לְבֵיתִי בְּיוֹם קִדְשֵׁנוּ
כִּי הִדְלַקְתִּי נְרוֹתַי וְהַצַּעַתִּי מִטָּתִי
וְהַחֲלַפְתִּי שְׂמֻלוֹתַי לְכְבוֹד יוֹם הַשַּׁבָּת
וּבֵאתִי לְבֵיתְךָ לְהַפִּיל תַּחֲנוּנִי לְפָנֶיךָ שֶׁתַּעֲבִיר אֲנַחְתִּי
וְאֶעֱיֵד אֲשֶׁר בְּרֵאת בְּשֵׁשֶׁת יָמִים כָּל הַיְצוֹר
וְאֲשַׁנָּה וְאֲשַׁלֵּשׁ עוֹד לְהַעֲיֵד עַל כּוֹסֵי בַתּוֹךְ שְׂמַחְתִּי
כְּאֲשֶׁר צוִיתִנִּי לִזְכֹּרוֹ וּלְהַתְעַנֵּג בֵּיתְךָ נִשְׁמַתִּי אֲשֶׁר נָתַתָּ בִּי
בּוֹ אֲשַׁבֹּת כְּאֲשֶׁר צוִיתִנִּי לְשִׁרְתְּךָ, וְכֵן אֶגִּיד גְּדֻלַּתְךָ בְּרֵנָה
וְשׁוֹיִתִּי הִ' לְקִרְאָתִי, שֶׁתַּרְחֲמֵנִי עוֹד בְּגִלוֹתִי
לְגִאֲלִנִּי וּלְעוֹרֵר לִבִּי לְאַהֲבַתְךָ
וְאֶזְ אֲשַׁמּוֹר פְּקוּדֶיךָ וְחֻקֶּיךָ בְּלִי עֶצֶב
וְאֶתְפַּלֵּל כְּדַת כְּרֵאוֹי וּכְנֻכּוֹן
מַלְאכֵי הַשְּׁלוֹם, בּוֹאֲכֵם לְשְׁלוֹם, בְּרֻכּוֹנֵי לְשְׁלוֹם
וְאֶמְרוּ בְּרוּךְ לְשַׁלְּחֵנִי הָעֶרּוֹךְ
וְצִאתְכֶם לְשְׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן סֵלָה

רבון כל העולמים - על הפיוט

תפילה זו מושרת או נאמרת בערב שבת בין שירת "שלום עליכם" ובין שירת 'אשת חיל', בקרב קהילות חסידיות רבות.

השבת מכונה 'מעין עולם הבא' – והמעבר מימות החול ליום השבת הוא מעין מעבר מהעולם הזה לעולם הבא, מעין טעימה של המעבר אותו האדם חווה בזמן הלידה ובזמן המיתה. תפילה זו מקפלת בתוכה במילים פשוטות וטעונות רגש את רגע המעבר מעולם לעולם.

זהו זמן שמורגשת ומודגשת בו בעוצמה רבה העמידה מול האל – בכל גדלותו, הדרו, בחסדו הרב בהעניקו חיים, ובתלות הגדולה של האדם בבוראו כמי שמאפשר את מהלך חייו. מתוך התחושות והרגשות העולים ומציפים את האדם ברגע זה, הוא פונה לאלוהיו בשמות התואר הרבים המנסים לתאר את הבלתי ניתן לתיאור במלים, את יחסו אליו, את הרגש העולה בו ואת התפילה והתחינה לקבל את עזרתו לעשות את רצונו בשמחה ובאהבה ובצורה הנכונה.

תפילה זו מתארת באופן פשוט ונוגע את הרגע המסמל את ההתחלה, את העמידה של האדם בכל כוונותיו הטובות לעבוד את ה' במלאות ובשלמות מחד, ומאידך בקטנותו ושברירותו.

רבון כל העולמים - פירוש

רבון – אדון.

רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות – מקורם של שני הכינויים הוא בנוסחה הקדום של ברכת הנשמה, הנאמרת

בין ברכות השחר. נוסחה של ברכה זו היום נחתם במלים רבון כל המעשים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה' המחזיר נשמות לפגרים מתים. ואולם בתלמוד הבבלי (ברכות ס ע"ב) מופיע לפני חתימת הברכה נוסח הזהה למלות הפתיחה כאן: "רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות".

אדון השלום - כינוי זה לה' מהדהד לפיוט "שלום עליכם" הנאמר לפני פיוט תפילה זה – שם מכונים המלאכים מספר פעמים "מלאכי השלום".

אביר – חזק, גיבור.

ותיק – נאמן, ישר.

זך – נקי, טהור.

כביר – גדול וחזק.

סומך נופלים – כפי שנאמר בתהלים קמה, יד: סומך ה' לכל הנפלים וזוקף לכל הכפופים.

עשה מעשה בראשית – בורא העולם.

פודה – מושיע.

מלך צח ואדום – לפי האמור בשיר השירים ה, י דודי צח ואדום דגול מרבבה, שאותו דורשים ביחס לשתי מדות של הקדוש ברוך הוא – חסד (צח, לבן) ודין (אדום).

רם ונשא – גבוה, לפי האמור בישיעיהו נז, טו: כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח... ובמקומות נוספים.

שומע תפלה – כפי שה' מכונה בתהלים (סה, ג): שמע תפלה עדיך כל בשר יבאו.

תמים דרכו – דרכו שלמה, לפי האמור בשירת דוד (שמואל ב כב, לא): האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החסידים בו. וראו גם תהלים יח, לג.

בני בריתי – בני עמי, שברית כרותה בין עם ישראל לקב"ה.

מלך שהשלום שלו – הקב"ה, כמתואר במדרשים רבים, למשל בילקוט שמעוני (פקודי רמז תיז): "לפיכך במעשה נסים הוקם המשכן, כיון שהוקם התחילו כל ישראל שמחים, שנאמר, 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה', במלך שהשלום שלו, זה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. 'בעטרה שעטרה לו אמו', והוא קורא למשכן עטרה. מה עטרה

ותפקוד – ותזכור.

מלך עליון על כל צבא מרום – מלך נעלה המולך על כל צבאות השמים – מלאכים וגרמי השמים. מקור הביטוי בישיעיהו כד, כא: והיה ביום ההוא יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה.

אחלה פניך – אתפלל ואתחנן לפניך.

למצא חן ושכל טוב בעיני כל בני אדם... – לפי הפסוק ממשלי (ג, ד): ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. בקשה זו למציאת חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם נאמרת גם בברכת ההבדלה במוצאי שבת, בנוסחה הספרדי.

מעוט עונות – מצב שבו לא יהיו לנו עונות רבים.

והסר ממני... כל מיני חולי וכל מיני מדוה – על דרך הברכה המופיעה בדברים ז, טו: והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שגאיך:
דלות ועניות ואביונות – עוני.

אתה הוא מלך הכבוד – לפי האמור בתהלים (כד, ז-ח): שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד. מי זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור ה' גבור מלחמה...
כי לך נאה, כי לך יאה – יפה וראוי לך.

מלאכי השרת... ויברכוני בבואם לביתי ביום קדשנו, **כי הדלקתי...** – אלו המלאכים המלווים את האדם בליל שבת, כפי שנאמר בבבלי (שבת קט, ע"ב) בשם רבי יוסי בר יהודה: "שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו – אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת – מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו – מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו".

מלאכי השרת, משרתי עליון – ביטויים אלו, מתייחסים גם לפיוט "שלום עליכם", הנאמר לפני פיוטנו זה.

שיפקדוני – שיזכרו אותי.

ובאתי לביתך – לבית הכנסת. בשורות אלו מתוארות ההכנות לקראת השבת -הדלקת נרות, הצעת המטות, החלפת המלבושים לכבוד שבת, הליכה לבית הכנסת; והפעולות בליל שבת - התפילה בבית הכנסת, הקידוש על היין.

להפיל תחנוני – להתחנן.

שתעביר אֶנְחִי – שתסיר כאבי ומצוקתי.

ואַעֲיֵד אֲשֶׁר בִּרְאָת בִּשְׁשֵׁה יָמִים... – והעדתי בתפילתי כי בראת את העולם בששה ימים. מעשה העדות הוא בקריאת פרשת "ויכולו" בתפילת העמידה של ליל שבת. בפסוקים אלו, מבראשית ב, א-ג מתוארת שביתת ה' בסוף הבריאה.

כָּל הַיָּצוֹר – כל מה שנוצר.

ואֲשֵׁנָה – העדתי פעם שנייה על כך, כשחזרתי על פרשת "ויכולו" פעם נוספת, לאחר תפילת העמידה, שאז נאמרת פרשת "ויכולו" בקול ע"י החזן והמתפללים.

ואֲשַׁלֵּשׁ עוֹד לְהַעֲיֵד עַל כּוֹסֵי – העדות, פסוקי "ויכולו", נאמרת בפעם השלישית בבית, בזמן הקידוש על היין. **כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי לִזְכֹּרוֹ –** אמירת "ויכולו" בזמן הקידוש, מלמדת בבריתא (המובאת בבבלי פסחים קו, ע"א) מן הדיבר (שמות כ, ח) זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ – "זכורו על היין".

וּלְהִתְעַנֵּג – כפי שנאמר בישיבתו נח, יג-יד: אִם תִּשָּׁב מִשַּׁבָּת רִגְלְךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בַּיּוֹם הַקָּדָשׁ וְקִרְאָת לִשְׁבַת עֲנֵג לְקַדְּשׁ... אַז תִּתְעַנֵּג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בִּמְתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלֵת יַעֲקֹב אֲבִיךָ... פסוקים אלו נאמרים בקידוש של שבת בבוקר.

בֵּיתִי נִשְׁמָתִי אֲשֶׁר נָתַתְּ בִּי – הנשמה היתרה הניתנת לאדם בשבת, לפי דברי ר' שמעון בן לקיש, המובאים בבבלי (ביצה טז, ע"א): "נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר 'שבת וינפש' - כיון ששבת - ווי אבדה נפש."

וּשְׁוִיתִי ה' לְקִרְאָתִי – אני שם את ה' במחשבתי, לנגדי. אני מדמה את ה' יוצא לקראתי, מצוי מולי. על דרך הפסוק בתהלים (טז, ח): שְׁוִיתִי ה' לְנִגְדִי תָמִיד.

וּלְעוֹרֵר לִבִּי לְאַהֲבָתְךָ – תעורר אותי לאהוב אותך. כלשון הפסוק משיר השירים ב, ז: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוּ בְּאֵילוֹת הַשָּׁדָה אִם תַּעֲרִירֻנִי וְאִם תַּעֲזֹרְנִי אֶת הָאֲהָבָה עַד שְׁתַּחֲפֹץ, וְרָאוּ גַם שֵׁם ג', ה'; שֵׁם ח, ד. **וְאֵז –** כאשר אגאל ותתעורר בי אהבתך.

אֲשַׁמּוֹר פְּקוּדֶיךָ וְחֻקֶּיךָ בְּלִי עֶצֶב – אקיים מצוותיך בשמחת הלב.

מִלֵּאכִי הַשְּׁלוֹם, בּוֹאֲכֶם לְשָׁלוֹם, בְּרֻכּוֹנִי לְשָׁלוֹם... וְצַאתְכֶם לְשָׁלוֹם – לפי פתיחות בתי השיר "שלום עליכם", המושר בסמוך.

וְאִמְרוּ בְּרוּךְ לִשְׁלַחְנִי הָעֶרֶךְ – לפי האגדה הבבלית שנזכרה לעיל (ממסכת שבת קיט, ע"ב).